

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIOLOGI OCH ARBETSVETENSKAP

Läraryrkets uppdrag, arbetsvillkor och status

-En sociologisk studie av lärares uppfattningar av sitt yrke utifrån två sociala kontexter

Författare: Emil Bengtsson

Kurs: Examensarbete i Samhällskunskap

Omfattning: 15 Högskolepoäng

Termin: VT 2014

Handledare: Sofia Persson

Antal ord: 9696

Abstract

Bakgrund: Likvärdigheten i de svenska skolorna har minskat till följd av bland annat politiska reformer. De skilda villkor som råder för elever i olika skolor är ett uppmärksammat fenomen. Denna uppsats belyser istället hur den segregerade skolan kan påverka status och arbetsvillkor för lärare verksamma i skolor med olika elevrekrytering.

Syfte: Syftet med uppsatsen är att belysa och jämföra hur lärare på en innerstads- respektive en förortsskola uppfattar sitt yrke, sina arbetsvillkor och yrkesstatus.

Uppsatsens konkreta frågeställningar är:

1. Hur uppfattar lärarna sitt yrke/uppdrag? Vad motiverar dem i deras arbete?
2. Hur uppfattar de arbetsvillkoren på den egna skolan? Hur påverkas verksamheten av elevrekryteringen?
3. Hur upplever lärarna att deras arbete värderas i samhället (av elever, föräldrar, vänner och allmänheten.)?

Metod: Strukturerad intervjumetod valdes för denna uppsats.

Intervjupersonerna är strategiskt valda med tanke på uppsatsens syfte och frågeställningar. Valet genererade ett material som uppsatsens resultat och slutdiskussion baseras på.

Resultat: De intervjuade lärarnas uppfattningar om yrket skiljer sig åt, vilket kan förstås mot bakgrund av att de arbetar på skolor med skilda socioekonomiska strukturer. Detta påverkar lärarnas uppfattningar om läraruppdraget, arbetsvillkoren och motivationen till en fortsättning inom yrket och. Yrkesstatusen för lärarna skiljer sig i vissa hänseenden åt men förenas i andra.

Sökord: *Läraryrke, stigmatisering, skolreformer, elevrekrytering, yrkesidentitet, yrkesstatus, arbetsvillkor*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	3
2. TIDIGARE FORSKNING.....	5
2.1 YRKESIDENTITET	5
2.2 BOURDIEUS KAPITALBEGREPP	6
2.3 DET HETEROGENA UTBILDNINGSSYSTEMET UR LÄRAR- OCH ELEVPERSPEKTIV	7
2.4 YRKESSTATUS	9
2.5 TERRITORIELL STIGMATISERING AV FÖRORTSSKOLORNA.....	10
2.6 DEN TIDIGARE FORSKNINGENS KUNSKAPSLUCKA	13
3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	13
4. METOD	13
4.1 PLANERING OCH GENOMFÖRANDE	14
4.2 BEARBETNING OCH ANALYS.....	15
4.3 VALIDITET OCH RELIABILITET	15
5. RESULTAT.....	16
5.1 LÄRARUPPDRAG OCH DRIVKRAFTER	17
5.2 LIKA YRKEN MEN SKILDA ARBETSVILLKOR	21
5.3 YRKESSTATUSENS (SOCIALA)VERKLIGHET	25
6. SLUTDISKUSSION	29
7. REFERENSLISTA.....	.....
8. KÄLLOR	.....
9. BILAGA 1	.....
10. BILAGA 2.....	.....

1. Inledning

De politiska reformer som implementerats de senaste två decennierna har lett till en isärdragning av den svenska skolan som gjort att glappet mellan högpresterande och lågpresterande elever ökat. Reformerna har också lett till att skolornas elevrekrytering har förändrats vilket i sig påverkat lärares arbetsvillkor och eventuella yrkesstatus till en lägre nivå än tidigare, då de undervisar elever från olika socioekonomiska strukturer. Lärare har sedan mitten av 1990-talet fått sämre förutsättningar för att utföra sitt yrke på ett väl och genomförbart sätt. Delar av dagens aktuella lärardebatt handlar om problem som innefattar lärares låga löner och en ökad arbetsbelastning i form av större klasser och ökande administrativa åtaganden. Dessa problem anses vara orsakerna till att läraryrkets status idag är låg i jämförelse med andra akademiska yrkens, vilket är ett problem då rekryteringen av lärare har försvårats och minskats.¹

Lärare arbetar idag med elevgrupper som kommer från skilda socioekonomiska områden. Läraryrkets arbetsvillkor och status har tidigare varit relaterat till de elevgrupper man undervisar.² Detta samband har uppmärksammats mindre i den aktuella politiska lärardebatten. Lärares arbetsvillkor och status kan skilja sig åt beroende på vilken skola de jobbar på och var den är lokaliserad. Hur påverkas då lärares uppfattningar om sin egen yrkesidentitet, som ofta handlar om vilka arbetsvillkor de har, och hur värderas deras yrkesstatus? I en segregerad stad som Göteborg skiljer sig innerstadselevers och förortselevers skolresultat avsevärt. Forskning visar att endast 35 procent av skoleleverna i en stigmatiserad förort till Göteborg går ut med fullständiga gymnasiebetyg som leder till högskolekompetens. Gymnasieelever i de centrala delarna av staden visar andra siffror. 77 procent klarar fullständiga betyg och högskolekompetens (samma siffra gäller i snitt för hela riket).³ Siffror som dessa avspeglar de ökande sociala klyftorna som finns i samhället och påvisar skilda arbetsvillkor för lärarna. I förorten finns det klara problem med socioekonomisk utsatthet, hög arbetslöshet och ökad kriminalitet som kan leda till missnöje mot myndigheter och samhällliga institutioner, därmed även skolan. Elever

---

¹ Lewin, 2014, sid. 161

² Persson, 2008, sid. 162

³ Allelin, Majsa, 2013, sid 5

vars föräldrar med ett lågt ekonomiskt och kulturellt kapital får inte tillräcklig hjälp och stöttning i skolarbetet. Resultatet kan bli att elever inte bryr sig om skolan i den utsträckning som krävs för att nå målen och de betyg som krävs för högskolekompetens. Gymnasielever i förorten kan istället arbeta inom familjens företagsverksamhet, i lågt värderade yrken som leder till en låg socioekonomisk ställning i samhället eller till ett värre scenario, att de hamnar i gäng som kan leda till yrkeskriminalitetens bana.⁴

Innerstadselever har generellt sätt högre grad av hjälp och stöttning i skolarbetet från hemmet och oftast på grund av att föräldrarna besitter högre nivåer av ekonomiskt och kulturellt kapital än föräldrarna i förorten. Innerstadseleverna kommer från mer gynnade hemförhållanden där föräldrarna ofta har akademiska utbildningar bakom sig som gör att de stöttar sina barn i att sköta skolan, skaffa sig goda betyg och har samma strävan som sina akademiska föräldrar.⁵

Vad som kan undersökas i och med dessa två strukturer, förort- och innerstadselever, är hur de påverkar lärares uppfattningar och motivation om sitt yrke. Vilka faktorer kan kopplas till lärarnas yrkesidentitet, d.v.s. vad lärare har för uppfattningar om sitt yrke och hur de påverkas av de arbetsvillkor och de förutsättningar de har för att utföra sitt arbete? Hur motiveras de till att fortsätta utträta sin profession som lärare utifrån de arbetsvillkor och den elevrekrytering som finns på respektive skola? Här kan man föra fram ett fenomen som är samhällsrelevant och vetenskapligt intressant, d.v.s. hur lärare värderar sig själva och hur de tror att andra värderar dem utifrån de två sociala strukturer som finns i innerstaden och i förorten.

---

⁴ Sernhede, 2009, sid. 11

⁵ Allelin, sid. 13

2. Tidigare forskning

Under denna rubrik kommer tidigare forskning som är relevant för undersökningens syfte och frågeställningar presenteras. Inledningsvis behandlas hur man som individ påverkas hur andra värderar yrket man är verksam i, och därmed hur man uppfattar sin egen yrkesidentitet och yrkesstatus. Sociologen Pierre Bourdieus kapitalbegrepp kommer att tas upp på grund av att den tidigare forskningen om den svenska skolans elevrekrytering och det heterogena utbildningssystemet behandlar dessa kapital. De kommer även behandlas på grund av att lärarna refererar till de olika kapitalen i resultatdelen. Vidare kommer hur politiska reformer och samhällets ökade socioekonomiska klyftor kommit att påverka skillnaderna inom utbildningssystemet, skolors elevrekrytering och lärares arbetsvillkor.

2.1 Yrkesidentitet

Val av yrke har en stor betydelse för vår sociala identitet d.v.s. hur man identifierar sig själv med sin yrkesroll och hur man uppfattar sig själv känslomässigt i relation till andra yrken. Detta beskriver hur mycket ett yrke innebär för en persons sociala identitet som kopplas till vilken respektabilitet och erkännande man erhåller för sina yrkesmässiga insatser. Företeelserna bidrar till att sociala strukturer upprätthålls via värderingar och normer som existerar i samhällets interaktion mellan människor. Interaktionen bidrar till förväntningar i hur man bemöter och hur man bemöts i arbetslivet, där kunder och klienter kan stå som exempel. I och med denna uppsats syfte kan interaktionen mellan lärare och elev stå som exempel, i hur man värderar sin egen yrkesidentitet men också hur man värderas av andra yrkesverksamma.⁶

För att ge uttryck för sitt yrke och sin sociala identitet fungerar uttrycket *Jag är* oftast som ett identifieringspåstående. *Jag är lärare* betraktas som att man är medlem i en social grupp som definieras av andra ett visst värde och en viss position i samhället.⁷ Yrken kategoriseras på olika sätt genom olika status där de är mer eller mindre värda. Detta kan innebära att man arbetar med fysiska, sociala eller moraliska yrken som kan betraktas som nedvärderade med låg lön, vilket kan leda till att man disidentifierar sig själv från sitt yrke. Man påpekar oftast att man jobbar inom ett visst område som man distanserar sig ifrån. Jobbet ses som tillfälligt i strävan efter bättre arbetsvillkor och

---

⁶ Ulfsdotter Eriksson, Marita Flisbäck, 2011, sid. 101-102

⁷ Ulfsdotter Eriksson, Flisbäck, 2011, sid. 103

lön. Motsatsen till detta är att man känner en gemenskap och en positiv identifikation till yrket. Man bygger upp en sköld mot nedvärderande attityder. Blake Ashforth och Fred Mael menar: ”för att uppnå en positiv identifikation med gruppen krävs en distinkt profil och att gruppen på något sätt är unik”⁸ Det unika ska bestå i att man besitter kompetens inom ett visst kunskapsområde. Detta visar det unika med gruppen och på så sätt uppkommer en positiv identifikation för individen. Innebörden blir att man känner en stolthetsfaktor som präglar känslan av tillhörighet.⁹

2.2 Bourdieus kapitalbegrepp

Sociologen Pierre Bourdieu redovisar i sin forskning att människor besitter olika former av kapital, och då inte bara ekonomiska utan även kulturella, sociala och symboliska kapital. Ekonomiskt kapital definieras som de materiella tillgångar en människa besitter i formerna av hög lön och karriärmöjligheter. Bourdieu refererar ofta till högt uppsatta akademiska titlar som innehavare av det ekonomiska kapitalet, ett exempel kan vara högt uppsatta företagsledare.¹⁰ Det kulturella kapitalet förklaras av Bourdieu som innehavare av kulturella färdigheter. Man har i hemmet och skolan lärt sig det kulturella referenssystemet vilket bidragit till att man skaffat sig breda kunskaper inom politik, historia, samhälle och språk, vilket gör att elever (och föräldrar) blir förmögna att värdera möjligheter som utbildningssystemet och olika yrken erbjuder. Dessa kunskaper genererar i högt aktade examina eller titlar där lärare, professorer och universitetslärare nämns. Ett begrepp som kan kopplas samman med det kulturella kapitalet är det sociala. Socialt kapital innefattar sociala nätverk som genererar tillgångar i form av släkt- och vänskapsband eller personkontakter som kan uppbringa en högt uppsatt position i samhället. Bourdieu påpekar att en högt aktad examina eller titel inte är någon garanti för att man uppnår en hög samhällsposition. Med hjälp av det sociala kapitalet kan detta i viss mån lättare uppnås, d.v.s. att en individs sociala kapital kan vara avgörande för hans möjligheter att förränta sitt kulturella kapital.¹¹

Symboliskt kapital definieras som de värden, titlar eller resurser som man innehar och som erkänns av andra högre uppsatta individer och grupper. Bourdieu definierar med

---

⁸ Ashforth, Blake & Mael, Fred, 1989, sid. 18, översatt från engelska

⁹ Ulfsson, Eriksson, Flisbäck, 2011, sid. 36-37

¹⁰ Broady, 1998, sid. 9

¹¹ Broady, 1998, sid. 10

egna ord att ”symboliskt kapital är det som av sociala grupper igenkännes som värdefullt och tillerkännes värde”¹²

2.3 Det heterogena utbildningssystemet ur lärar- och elevperspektiv

Friskolereformen och kommunaliseringen av skolan har gjort skolsystemet mer heterogent. Friskolereformen har förändrat utbildningssystemets elevrekrytering som i sig skapat skilda arbetsvillkor för svenska gymnasielärare. Kommunaliseringen innebar i stora drag att den politiska inblandningen ökade och lärarnas frihet över sitt yrke minskade. För varje ny reform följer nya krav för lärare. Lärarnas arbetsvillkor förändras på grund av att de nya riktlinjerna betecknas som innehållsfattiga, d.v.s. att innehållet i undervisningsplanerna inte problematiseras eller konkretiseras på ett sådant sätt att eleverna får en djupgående kunskap. Detta innebär en ständig förändring i lärarnas arbetsvillkor. Detta bidrar till att lärarna inför varje ny reform måste börja om med att arbeta efter de nya riktlinjer som reformerna för med sig. Lärarna kan arbeta mot reformerna istället för att implementera dem eftersom reformerna försvårar arbetet för lärarna, exempelvis på grund av mer administrativt arbete.¹³

Kommunaliseringen av skolan är exempel på en reform där arbetsvillkoren förändrades för lärarna. Arbetsvillkoren bestod av en ökad insamling av dokumentation samt uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling. Kraven kom främst från myndigheter, arbetsgivare, elever och föräldrar och ledde till ett ökat externt inflytande över skolan. Detta bidrog till minskad frihet och inflytande i yrket, d.v.s. detta har minskat och begränsat lärarprofessionen. Lärare har uppfattningen att det administrativa arbetet ökat och ökar än mer, och kan ha bidragit till att den pedagogiska undervisningstiden har minskat och de administrativa åtagandena ökat.¹⁴

Den svenska skolan har under de senaste decennierna i större utsträckning blivit mer marknadsorienterad, decentraliserad och präglad av ansvarsförskjutning. Skolforskare för diskussionen om Sverige fått ”vinnarskolor” och ”förlorarskolor”, där skolorna i förorten inte sällan konkurreras ut av innerstadsskolorna. Detta har inneburit att de politiska reformerna, främst friskolereformen, gjort att glappet mellan dessa typer av

---

¹² Broady, 1998, sid. 10-11

¹³ Ingrid Carlgren, Ference Marton, 2002, sid. 79-80

¹⁴ Lewin, 2014, sid. 162-163

skolor har ökat vilket har kommit att påverka elevrekryteringen, främst i Sveriges storstäder.¹⁵ Tomas Englund sammanfattar det fria skolvalet som en förskjutning från *public good* till *private good*. Innebörden, enligt Englund, är att det skett en förskjutning från en jämlikhetsskapande skola som präglades av en kollektiv identitet med samma förutsättningar men med begränsad valfrihet, till en skola där fokus läggs på individens valfrihet som kan gynna dennes utveckling. Detta kan ha lett till att elever som lever med socioekonomisk utsatthet, som behöver extra stödundervisning, har låg grad av studiemotivation eller behöver mer kunskaper i hur man förhåller sig till utbildningssystemet har missgynnats.¹⁶

Elever med god studiemotivation som innehar högre kulturell- och sociala kapital än de som finns i förorten, tenderar i allt större utsträckning att flytta till de attraktivare skolorna i centrum. Dessa skolor knyter de studiemotiverade eleverna till sig. Skolorna i förorten får då minskat antal elever och därmed mindre resurser. Detta har inneburit att elever i förorten som behöver extra stöd i undervisningen har skapat arbetsvillkor för lärarna där mer tid och resurser läggs på individuella stödprogram. Detta är något som kan tydas i Göteborgs betygsstatistik. År 2011 var den skola i Göteborg som hade lägst andel elever som klarade de uppnådda målen 25 procent. Den som hade högst andel elever som klarade målen låg på 94 procent (!).¹⁷

Utöver politiska reformer bör klassmässiga aspekter tas med i det ökade betygsglappet i skolan. Skolforskaren Jenny Kallstenius diskuterar att elevers föräldrar som besitter ett högt kulturellt och symboliskt kapital inom skolsystemet, ofta placerar sina barn i attraktiva innerstadsskolor, där deras framgång inom utbildningssystemet kan gynnas. Föräldrar som har mindre av dessa kapital eller endast har en förgymnasial utbildning låter ofta sina barn välja skola utifrån olika lockelser som exempelvis ett gratis körkort eller löften om en god utbildning. Detta tros finnas i innerstadens skolor och inte i den egna förortsskolan.¹⁸

Allelin visar genom sin masteruppsats att de elever som har andra etniska bakgrunder än svensk boendes i förorten saknar de ekonomiska, kulturella och sociala kapital för

---

¹⁵ Allelin, 2013 sid.3

¹⁶ Englund, 1993, sid. 108

¹⁷ Allelin, 2013, sid. 6-7

¹⁸ Kallstenius, 2010, sid. 12

kunna orientera sig på innerstadsskolorna. Allelins undersökning baseras på intervjuer med elever som har gjort bytet från förort till innerstad. Undersökningen pekar på att förortselevernans interaktion med elever och lärare vid innerstadsskolan gör att de ständigt blir påmind om att de bryter mot normen på skolan, d.v.s. de kulturella koderna där deras underställning i samhället legitimeras. Det sker därför en exkludering av förortseleverna för att de talar annorlunda, kommer från socioekonomiskt utsatta områden och att de är etniskt annorlunda än de ”svenska” eleverna och lärarna. Lärarna uppfattas som distanserade och oengagerade gentemot eleverna från förorten. Exkluderingen leder till att eleverna disidentifierar sig och byter tillbaka till förortsskolan där de känner sig tryggare. Detta leder till ökad misstro till samhället bland förortseleverna.¹⁹

2.4 Yrkesstatus

Status innebär och definieras som ställning, läge eller tillstånd kopplat till hur olika ting förhåller sig till varandra. Yrkesstatus baseras på hur andra subjektivt värderar och klassificerar yrken. Bedömningen består av olika kvalifikationsnivåer, specialiseringar och egenskaper som bestämmer vilken yrkesstatus individer/grupper besitter, exempelvis hög/låg utbildningsnivå inom ett specifikt yrkesfält. Det finns två huvudsakliga aspekter som ligger till grund för hur yrkesstatusen bedöms och klassificeras av andra individer/yrkesgrupper, (1) det arbete där man gör stor *nytta* d.v.s. man hjälper andra individer/grupper i samhället, detta kräver hög moral och ansvarsfullhet. (2), det arbete man erhåller *belöningar* i form av lön och karriärmöjligheter som kan leda till högre lön. Man talar i statusforskningen om olika kriterier av förvärvat och tillskriven status som innebär att man har blivit erkänd och respekterad för sitt yrkesutövande eller blivit tillerkänd en positiv eller negativ status.²⁰

Yrkesutövare i lågstatusyrken tenderar att disidentifiera sig själva. Detta innebär att man vill undvika lågt erkännande och värdering från andra yrkesgrupper. Andras godkännande och uppskattning av det vi utför i våra yrken är direkt kopplat till hälsa och att förneka någon annans erkännande och respekt kan även leda till disidentifiering.²¹ Det finns yrkesgrupper som bekämpar rådande normer av

---

¹⁹ Allelin, 2013, sid. 13, 16 & 19-20

²⁰ Ulfsson, 2006, sid. 98-100

²¹ Ulfsson, 2011, sid. 24-25

lågstatusyrken. De hävdar att yrket är aktat och uppvisar en stolthet och en identifikation med sin verksamhet och bjuder på motstånd mot nedsättande värderingar.²²

Vad gäller forskning kring lärares yrkesstatus går det att finna hur politiska reformer tillsammans med svenska elevers sjunkande skolresultat har gått hand i hand. Kommunaliseringen av den svenska skolan ledde till att lärarnas makt över sin egen yrkesutövning minskade. Samtidigt som externa faktorer som dålig lön och hög arbetsbörda blev bieffekterna a reformen. De kommunala tjänstemännen och politikerna bär visst ansvar för den svaga löneutvecklingen bland lärarna. Media har genom åren i allt större utsträckning påverkat opinionens syn. Genom att rapportera om förhållandena i skolan och svenska elevers sjunkande betyg har detta bidragit till läraryrkets låga status i samhället.²³

2.5 Territoriell stigmatisering i relation till innerstaden

Under denna rubrik kommer ett förtydligande om vad som menas med en stigmatiserad förort och den mer välbärgade innerstaden samt att blottlägga skillnaderna mellan områdena eftersom undersökningen har gjorts inom ramen för dessa stadsdelar i Göteborgs stad. Vidare kommer även hur skillnaderna kommer till uttryck i områdenas skolor och hur de påverkas i relation till varandra vilket är intressant för uppsatsens kommande syfte. Forskning kring förortselevers sjunkande resultat i relation till innerstaden kommer att diskuteras och även forskning kring vad man kan göra för att komma till rätta med resultatproblemen i förortsskolorna.

Stigmatiseringsbegreppet är centralt för denna studie. Begreppet innefattar inte bara en geografisk distans utan det finns andra faktorer som bidrar till att en förort är stigmatiserad. En förort kan inte betraktas som stigmatiserad för att den geografiskt finns i en stads yttersta utkanter. En stigmatiserad förort kännetecknas av speciella socioekonomiska problem som består av hög arbetslöshet, låga lönenivåer, låg utbildningsnivå och en social status som klassificeras som låg i relation till andra stadsområden.²⁴ Den låga socioekonomiska nivån i området innefattar låg

---

²²Ulfsdotter Eriksson, Flisbäck, 2011, sid. 194-195

²³ Lewin, 2014, sid. 187-189

²⁴ Sernhede, 2009, sid. 11-12

utbildningsnivå bland invånarna som besitter låg grad av kulturellt, ekonomiskt och socialt kapital som invånarna har till sitt förfogande i relation till innerstadsinvånare som bor i de mest centrala delarna av en stad. Detta leder till en social utsatthet i samhället som är svår att ta sig ur. Genom att koppla dessa strukturer till skolan har de stigmatiserade förorterna en generell låg betygsnivå som skapat problem bland förtortsskolorna eftersom att skolelever i dessa förorter har mindre möjligheter till en framtid inom skolsystemet och även arbetsmarknaden. Detta kan leda till en social reproduktion in i social utsatthet som präglar de stigmatiserade förorterna och denna reproduktion går från en generation till nästa.²⁵ Forskning pekar på att gymnasieelever i förorten som har akademiskt utbildade föräldrar, som ovan nämnts, tenderar allt oftare att söka sig från förtortsskolorna in till de mer attraktiva innerstadsskolorna. När de kapitalstarka eleverna väljer att lämna de stigmatiserade förtortsskolorna bidrar det till att skolan får sämre rykte vilket ökar stigmatiseringsprocessen mot förorten och förtortsskolorna då de får en homogen elevgrupp som kan leda till att skillnaderna mellan områdena ökar.²⁶ Detta är ett exempel som bidrar till ökad stigmatisering.

Innerstaden är en stadsdel där det existerar en hög grad av socioekonomisk nivå i relation till en stigmatiserad förort (finns även förorter med en hög grad av socioekonomisk nivå). De mest centrala delarna av en stad har generellt sett bättre rykte i relation till förorten eftersom det existerar en allmän högre social status i en stadskärna. Statusen karaktäriseras av en generell högre utbildningsnivå som påverkar den högre nivån av kulturellt, ekonomiskt och socialt kapital som invånarna i innerstaden förfogar över jämfört med en stigmatiserad förort.²⁷ Gymnasieelever som kommer från kapitalstarka hem i innerstaden, där föräldrar kan hjälpa sina barn att orientera sig i utbildningsfältet och tillkännage utbildningen ett värde har i relation till de generellt kapitalsvaga eleverna i förorten. Innerstadsskolorna karaktäriseras av en homogen grupp av gymnasieelever med god social status och goda familjeförhållanden vars allmänna socioekonomiska nivå är högre än den som finns tillgänglig i förorten.²⁸

Det relationella förhållandet mellan innerstaden och den stigmatiserande förorten bidrar till att skapa uppfattningar om ”vi” och ”dem”. Förorten stigmatiseras på grund

---

²⁵ Sernhede, 2009, sid. 12

²⁶ Allelin, 2013, sid. 5-6

²⁷ Bunar, 2012, sid. 22

²⁸ Allelin, 2013 sid 13-14

av de stereotypiska uppfattningarna om att de som bor och verkar där hamnar långt ner i samhällets socioekonomiska hierarki. Detta bryter mot det som är ”vi”, innerstaden, för att förorten, ”dem”, inte tillhör de samhälleliga och kulturella normer som existerar i innerstadens centrala delar. I denna studies senare del kommer dessa strukturer vara relevanta för hur de påverkar lärares arbetsvillkor och yrkesstatus på två socioekonomiskt skilda geografiska platser.²⁹ Nedan fortsätter diskussionen om förortsskolornas problem och motåtgärder för att komma till rätta med problemen.

Eleverna i de göteborgska förortsområdena skildras som tidigare nämnts som skolsystemets förlorare. Undersökningar pekar på att ledarskapet, d.v.s. lärare och rektorer, inte har stor betydelse i att göra skillnad för elevernas prestationer inom utbildningssystemet i områden där den socioekonomiska nivån är låg. Det finns forskning som pekar mot det motsatta. Att lärare och rektorer via pedagogiska insatser gör skillnad för socialt utsatta elever. Enligt Sernhede måste man se till den mer samhälleliga kontexten och de olika lokala villkoren som finns i dessa områden. Den utbredda segregationen och stigmatiseringen av förorterna leder till "lägre genomsnittliga resultat och en viss kostnad för invandrabarn, vilket resulterar i både mindre skoleffektivitet och ökad ojämlikhet inom utbildningen"³⁰. Dessa mönster pekar på en ökad ojämlikhet och ökande klyftor i förorten än i övriga samhället. Problemet med alltmer sjunkande skolresultat beror på att elever är väl medvetna om hur deras framtida situation inom utbildningssystemet och arbetsmarknaden ser ut. De upplever att en ”icke- etnisk svensk” har få möjligheter att få ett arbete som kräver utbildning. De menar att de som är födda i Sverige och har svenska föräldrar med god utbildning alltid får ett jobb före dem. Denna uppfattning vill lärare ändra på. Eleverna får höra att de kan lyckas så länge man sköter skolarbetet och sköter sina läxor. Få lyckas, men det förekommer att elever bryter sig ur stigmatiseringen och lyckas komma in på ett universitet och skaffa sig akademiska meriter. Sernhede menar att elevers sjunkande betyg och engagemang i skolarbetet inte beror på lärarnas brister i motivation och engagemang. Elevernas sociala bakgrund visar sig i skolan i form av en underprivilegierad ställning som enligt Sernhedes forskning legitimeras omedvetet av lärare och rektorer.³¹ Sociologen Pierre Bourdieu definierar hur denna sociala

---

²⁹ Sernhede, 2009, sid 19

³⁰ Szulkin & Jonsson, 2005, sid. 21

³¹ Sernhede, 2009, sid. 14

reproduktion går ”bakom ryggen på utbildningssystemets olika agenter- lärare, elever och deras föräldrar- och ofta mot deras vilja”³² Detta legitimerar de uteslutningar som existerar i den kontext som utgör samhällsordningens grund.

2.6 Den tidigare forskningens kunskapslucka

Det står klart i den tidigare forskningen att politiska reformer som friskolereformen och kommunaliseringen har kommit att påverka elevers villkor i skolan och därmed även lärares arbetsvillkor då elevrekryteringen visar nya former. Tidigare forskning gällande likvärdighet i den svenska skolan har främst haft ett elevperspektiv. Här finns en kunskapslucka som kan uppmärksammas genom att undersöka hur förändringarna påverkat lärares arbetsvillkor, engagemang och status. En sådan studie kan göras i ljuset av tidigare forskning kring yrkesidentitet, yrkesstatus och villkor i skolor i olika sociala kontexter där det finns skillnader bland elever och föräldrar gällande innehav av olika kapital som påverkar deras samhällsposition. Men hur upplever lärarna själva sitt arbete och hur motiveras de trots alla de problem som det svenska utbildningssystemet idag har. Hur uppfattar lärare, som arbetar med elever som har olika socioekonomiska bakgrunder, arbetsvillkoren på arbetsplatsen? Det är också intressant att undersöka lärarnas upplevda yrkesstatus utifrån två olika sociala kontexter, hur värderas läraryrket i samhället i relation till kontexterna?

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att belysa och jämföra hur lärare på en innerstads- respektive en förortsskola uppfattar sitt yrke, sina arbetsvillkor och sin yrkesstatus. Uppsatsens konkreta frågeställningar är:

1. Hur uppfattar lärarna sitt yrke/uppdrag? Vad motiverar dem i deras arbete?
2. Hur uppfattar de arbetsvillkoren på den egna skolan? Hur påverkas verksamheten av elevrekryteringen?
3. Hur upplever lärarna att deras arbete värderas i samhället (av elever, föräldrar, vänner och allmänheten.)?

4. Metod

Utifrån uppsatsens syfte valdes en kvalitativ forskningsmetod. Forskning om yrkesidentitet, yrkesstatus, ett differentierat/heterogent utbildningssystem och den

---

³² Bourdieu & Passeron.,2008, sid. 33-34

stigmatiserade förorten har fungerat som utgångspunkt för uppsatsens intervjuundersökning. Den kvalitativa forskningsintervjun är enligt Steinar Kvale den bästa metoden för att kunna ta reda på hur människor själva uppfattar sin värld. Han definierar den kvalitativa intervjun som ” en intervju vars syfte är att erhålla beskrivningar av den intervjuades livsvärld i syfte att tolka de beskrivna fenomenens mening”³³ Med dessa ord blev den kvalitativa forskningsintervjun den valda metoden då jag ville åt lärares situation mer på djupet än vad en kvantitativ enkätundersökning erbjuder.

4.1 Planering och genomförande

Undersökningen utgörs av fyra strukturerade intervjuer i en avskild miljö med samhällskunskapslärare från två strategiskt valda skolor. Inför intervjuerna gjordes en intervjuguide (se bilaga 1) där uppsatsens syfte och frågeställningar operationaliserats till intervjufrågor. Frågorna var formulerade så att de i minsta mån skulle vara ledande eftersom avsikten var att lärarna skulle svara på frågorna utifrån sin egen synvinkel.

För att få kontakt med lärarna så utformades ett kontaktbrev (se bilaga 2) där undersökningens syfte och frågeställningar beskrevs. Resultatet av undersökningen beskrevs som att den skulle presenteras skriftligt och läggas fram på ett seminarium och därför söktes intervjupersoner för att kunna genomföra undersökningen. Kontaktbrevet behandlade även etiska frågor vilka är centrala för intervjumetoden. Lärarna garanterades full konfidentialitet, att deltagandet skulle vara helt frivilligt, intervjuerna fick avbrytas och det som redan hade kommit fram skulle förstöras och att uppgifterna efter uppsatsarbetet skulle raderas. Inga utomstående fick reda på vilka intervjupersonerna var. Tid och plats för intervjuerna bestämdes på lärarnas villkor.

Valet av intervjupersoner är strategiskt gjort då intervjupersonerna rekryterats från två olika skolor som skiljer sig åt vad gäller placering (innerstad- respektive förort) och elevrekrytering. Därmed föll det på sin plats att intervjua förortslärare och innerstadslärare om deras och andras syn på att arbeta som lärare kopplat till de platser de arbetar på. Strategiska urval beskrivs som ett icke representativt alternativ för en hel population, vilket i sig säger att ett slumpmässigt urval via en kvantitativ

---

³³ Kvale, Steinar, 1997, sid. 13

metod skulle göra resultaten mer empiriskt generaliserbara.³⁴ Lärarna som finns med i undersökningen är samhällskunskapslärare. Skälet till detta var att avgränsa undersökningen då den görs i samhällskunskapens tecken.

Avsikten var från början att intervjua sex samhällskunskapslärare, tre på varje skola. Detta visade sig vara svårt att genomföra. Mail skickades ut till många lärare på olika skolor men efter en vecka hade ingen respons mottagits. Till slut togs beslutet att åka ut till en förortsskola och presentera uppsatsens upplägg och ställa frågan till lärarna om de var intresserade på att ställa upp på en intervju. Två samhällskunskapslärare ställde då upp, med viss tvekan. På innerstadsskolan genomfördes samma process, även där ställde två lärare upp. Intervjuerna bokades från en vecka till två veckor framåt då utvecklingssamtal och betygsättning stod på lärarnas schema. Detta gjorde att mycket tid gick åt men innebar samtidigt att ytterligare utrymme fanns till att utveckla och förbättra intervjuguiden.

4.2 Bearbetning och analys

Varje intervju varade i cirka 30-35 minuter. Intervjuerna transkriberades därefter ordagrant. Det insamlade materialet genererade sammanlagt 30 sidors text.

Analyseringen och bearbetningen av materialet genomfördes på basis av *meningskoncentreringen*. Detta innebar att hela intervjumaterialet först lästes igenom för att få känslan av helheten i lärarnas uttalanden. Därefter kondenserades långa uttalanden ner till en kortare och koncist form. Meningsenheterna tematiserades därefter och gjorde intervjupersonernas utsagor och intentioner rättvisa. Analysen skedde samtidigt i ljuset av tidigare forskning. Intervjumaterialet har strukturerats upp efter frågeställningarna i resultatdelen. Irrelevanta uttalanden rensades bort vilket gjorde analysen lättare att genomföra.³⁵

4.3 Validitet och reliabilitet

Med validitet avses att relationen mellan syfte, frågeställningarna och intervjuguiden inte är bristfällig och inte ger upphov till några återkommande systematiska fel, med andra ord är det som är tänkt att studeras också studeras.³⁶ Validiteten i uppsatsen stärktes genom den operationalisering som gjordes av syfte och frågeställningarna

---

³⁴ Esaiasson m.fl. 2012, sid. 159

³⁵ Kvale, 1997, sid. 174

³⁶ Esaiasson m.fl., 2012, sid. 58

inför intervjuguiden. Frågorna utformades även med hjälp av den tidigare forskningen samt av kompletterande följdfrågor. Validiteten kan komma att färgas av mina förkunskaper och fördomar om vad jag själv anser om tematiken. Detta har funnits i åtanke under arbetets gång och jag har i möjligaste mån försökt hålla mig öppen inför eventuell revidering av förkunskaper och fördomar.

Extern validiteten gäller huruvida studiens resultat kan sättas in i en större population av liknande fall. Analytisk generaliserbarhet innebär att när resultaten av de undersökta fallen hänvisas till en teori eller tidigare forskning så lyfts allmängiltiga aspekter fram som kan relateras till fall utanför de som ingår i denna uppsats. Generaliseringen kan därför kopplas till liknande fall i andra segregerade städer i Sverige där liknande problem de senaste åren uppdagats inom skolsystemet.³⁷

Reliabilitet definieras som en frånvaro av slumpmässiga eller osystematiska fel. Hantverket ska vara noggrant genomfört vilket innebär att inga slump- eller slarvfel begås under insamlingen och analysen av materialet.³⁸ Operationaliseringen av syfte och frågeställningar till intervjuguide har vid undersökningen gjorts med noggrannhet. Likaså insamlingen och bearbetningen av materialet då bandning med inspelningsapparat och en ordagrann transkribering genomfördes.

Svagheter med denna studie kan vara att inga provintervjuer genomfördes men erfarenheterna av den första intervjun var goda och intervjun genomfördes utan några större motgångar. Intervjuerna kändes mer fria efterhand och det var lättare att våga avbryta respondenten och komma med relevanta följdfrågor, vilket var viktigt i de fall svaren inte utvecklades tillräckligt. Hade jag som intervjuare varit mer erfaren så kanske det kommit fram djupare och mer information i de intervjuer som genomfördes.

5. Resultat

Intervjustudiens resultat kommer att redovisas med utgångspunkt från undersökningens frågeställningar och relateras till tidigare forskning. Lärarna från förortsskolan benämns F1 och F2. Innerstadslärarna enligt samma princip, som I1 och I2.

---

³⁷ Esaiasson, m.fl., 2012, sid. 158-160

³⁸ Esaiasson m.fl., 2012, sid. 63

5.1 Läraruppdrag och drivkrafter

Lärare F1 och F2 har en övervägande positiv syn på sitt yrke. De anser att yrket är fritt och kreativt då mötet med eleverna gör det intressant och att det är lärorikt att möta människor från olika kulturer. Båda förortslärarna är överens om att mötet med eleverna innebär såväl glädje som tråkigheter. Glädjen upplevs främst när de lyckas påverka elever till att få en ökad studiemotivation och skaffa sig goda betyg samt att se dem växa, ta ansvar för sina studier och få en positivare inställning till samhället. Detta innebär en ökad tilltro till samhällliga myndigheter, institutioner och människor. Misstron mot samhället kan, enligt förortslärarna, komma från föräldrar som påverkar sina barns uppfattning om att de har ett andra klassens medborgarskap(denna företeelse kommer diskuteras längre fram i resultatet). De tråkigheter som lärarna ställs inför är när elever inte får stöttning från hemmet i sitt skolarbete eller i livet som helhet, vilket leder till att de inte studerar i den takt som krävs för att de ska få fullständiga gymnasiebetyg. Brist på stöttning kan också leda till att de inte kommer till skolan över huvud taget. F1 påpekar att elevernas sociala tillvaro i samhället och i skolan ses som en ständig individuell problemlösningsprocess. Förortslärarna uppger att det krävs ett stort ansvarstagande och personligt engagemang av lärarna att på skolan, men detta var ett av huvudargumenten till varför de sökte sig dit. Engagemanget innebär att lyssna på och sätta sig in i elevernas sociala tillvaro och förstå deras utsatthet i samhället. Detta uppfattas som ett av yrkets viktigaste åtaganden, och innebär att lärarna får ta del av mångfalden som finns i Sverige. Det ses som ett lärorikt uppdrag, enligt F1. Förortslärarna uppfattar det som ett privilegium att få arbeta i den stigmatiserade förorten där de gör skillnad för individer och grupper som socialt sett inte är privilegierade i samhället. Detta gör att förortslärarna känner sig respekterade och stolta. Det finns emellertid yttre faktorer som påverkar läraruppdraget negativt. Lärare F1 fortsätter:

Att få uppleva människors livshistorier från utsatta områden, som man bara hör skit om, gör mitt uppdrag som lärare viktigt och intressant. Lönen däremot motsvarar inte den tid och kraft som vi lärare lägger ner här på skolan.³⁹

---

³⁹ Intervju med lärare F1, 6/12-2013

Lärare F1 har en positiv identifikation med sitt yrke enligt ovanstående citat, vilket innebär att läraren har självförtroende och uppfattar sitt yrke som viktigt. Negativa föreställningar av läraryrket diskuteras inom lärargruppen på skolan vilket i sig leder till en positiv anda bland lärarna.⁴⁰ F2 ser på sitt yrke utifrån samma perspektiv, men hen menar också att lönen är låg för den tid och kraft som läggs ner på uppdraget. Båda förortslärarna anser att de fortsätter i yrket på grund av eleverna, de upplever att de gör en värdefull insats på skolan. Många elever kommer från hemförhållanden med låga inkomster, en låg utbildningsnivå och en låg tilltro till samhället. Lärarna anser att deras viktigaste åtagande inom yrkesverksamheten är att hjälpa dessa individer och grupper med att få en mer positiv samhällssyn, och att ge de bästa förutsättningarna för att det ska integreras i samhället. Dessa faktorer är också det som motiverar lärarna till en fortsättning inom läraryrket, men de tillägger att lönen inom yrket bör höjas för att underlätta nyrekryteringen av lärare.

I1 och I2 på innerstadsskolan uppfattar yrket som administrativt tungt med mycket planering, dokumentation, förtroendetid och betygsättning. Samtidigt upplever de mötet med studiemotiverade elever som kreativt och förnyande. Dessa lärare uppfattar sig framför allt sig som kunskapsförmedlare där eleverna ska ges goda förutsättningar till att skaffa sig en bred högskolekompetens med goda betyg som kan leda till en akademisk utbildning. I2 arbetade tidigare på den undersökta förortsskolan men trivdes inte då det fanns för få studiemotiverade elever. Detta var en avgörande faktor för att hen bytte arbetsplats till innerstadsskolan. I2 tillägger:

När jag arbetade i förorten kände jag mig mer som en socialarbetare. På min nuvarande plats får jag arbeta med studiemotiverade elever, vilket passar mig bättre.⁴¹

I1 är i flera viktiga avseenden missnöjd med sitt yrke. Främst gäller det att arbetsuppgifterna omfattar allt mer administrativa uppgifter samt att yrket förlorat i kulturellt kapital. Yrkets status har minskat och ses inte längre som aktningfullt, mycket på grund av den dåliga lönen I1 fortsätter:

---

⁴⁰ Ulfsson & Eriksson & Flisbäck, 2011, sid. 37

⁴¹ Intervju med lärare I2, 8/12-2013

Jag har på senare år uppfattat mitt yrke som något jag inte tänker arbeta med resten av livet. Jag känner mig som en looser i förhållande till hur yrket en gång var. Jag väntar på att börja arbeta som jurist, som jag studerat till vid sidan av läraryrket.⁴²

Innerstadslärares ovanstående uttalanden kan vara uttryck för en disidentifieringsprocess i relation till läraryrket. I2:s uttalande om känslan av att vara mer som en socialarbetare än en lärare på förortsskolan är anmärkningsvärt. Där uppfattas läraruppdraget som mindre åtråvärt av I2 pga. en låg studiemotivation bland eleverna i förorten. Fokus i arbetet läggs istället främst på att få eleverna att komma till skolan och integrera dem i samhället. Skillnaderna i hur de intervjuade lärarna uppfattar yrket klarläggs här, och kan relateras till olika arbetsplatser där elevernas skilda sociala hemförhållanden och bakgrunder påverkar uppfattningarna om läraruppdraget på de två undersökta skolorna.

I1:s uttalanden pekar på att yrket och uppdraget som lärare kräver allt mer administrativa åtaganden och tillsammans med den låga lönen är dessa faktorer bakomliggande orsaker till att en fortsättning inom yrket känns allt mer avlägset. Detta påverkar I1:s yrkesidentitet negativt då yrket inte är vad det en gång var. Yrket uppfattas idag endast som temporärt, och hen strävar efter bättre arbetsvillkor och lön än vad läraryrket erbjuder. Detta kan kopplas till lärares bristande ekonomiska- och till viss del kulturella- kapital. Kapitalen har enligt I1 minskat. Det ekonomiska har inte hängt med andra akademiska yrken och de ökande administrativa åtagandena har gjort att yrket tappat sitt förr så starka kulturella kapital.⁴³ I2 är av samma uppfattning. Uppdraget som lärare har tappat mark jämfört med andra akademiska yrken, vilket påverkat arbetsvillkoren och statusen. Men I2 är av uppfattningen att hans nuvarande arbetsplats erbjuder bättre arbetsvillkor än de som lärarna ute i förorten får, och hen menar att läraruppdraget som helhet uppfattas som mindre värt i samhället. Detta skapar i sig problem för framtidens utbildningskvalité.

Den sociala kontakten med eleverna är det som förortslärarna uppfattar som den viktigaste beståndsdel i yrket. Båda förortslärarna upplever att detta inte spelar någon roll för elevernas studiemotivation. Men de visar sitt stöd och att de finns där för eleverna oavsett om det gäller skolrelaterade frågor eller inte. Lärarna kan göra

---

⁴² Intervju med lärare I1, 4/12- 2013

⁴³ Broady, 1998, sid. 9 & 10

skillnad genom att eleverna får större tilltro till samhället då de betraktas som jämlikar, vilket kan påverka förortseleverna till en mer positiv inställning till utbildningssystemet och samhället. Bourdieu visar genom sin forskning att lärare omedvetet legitimerar den sociala reproduktionen och elevernas underordning i samhället. Detta uppfattas, eller uttrycks inte i intervjuerna av lärarna på förortsskolan. Snarare framhåller lärarna att de jobbar emot de rådande strukturerna och att detta uppfattas vara en stor del av deras uppdrag som lärare.⁴⁴

Det gemensamma för hur de båda lärargrupperna uppfattar sitt yrke är att mötet med eleverna gör att uppdraget uppfattas som positivt. De negativa uppfattningarna om yrket kan kopplas samman med dålig lön och fallande kulturellt kapital. Det som skiljer de två lärargrupperna åt är att elevernas studiemotivation är viktigast för innerstadslärarna när det handlar om hur de uppfattar och motiveras utav yrket. Det som motiverar till en fortsättning inom yrket för I1 och I2 är t.ex. när gamla elever kommer tillbaka och framhåller att lärarna har varit en inspirationskälla för dem. Lärarna har påverkat dem till att sköta skolarbetet och eleverna har gjort karriär någonstans, inom exempelvis FN. Innerstadslärarna uppfattar sitt yrke som kunskapsförmedlande i större utsträckning än vad förortslärarna gör, och motiveras också utav detta.

Motivationen och engagemanget bland förortslärarna finns, enligt forskaren Ove Sernhede, vilket också uppmärksammas på innerstadsskolan där stöttningen mer handlar om hur eleverna ska uppnå goda betyg och inte om hur deras hemförhållanden ser ut. Lärarna lägger ner mycket energi, resurser och tid på att förändra förortselevernas samhällssyn. Lärarna ger intryck av att vara väl medvetna om förortselevernas begränsade villkor och förutsättningar. Vad som här analyseras är hur lärarna uppfattar och motiveras av yrket och hur de försöker arbeta emot stigmatiserande föreställningar och inspirera eleverna i att de via skolan skaffa sig ett arbete, en bostad och utbildning. Arbetet kan, med rätt resurser och förutsättningar, hjälpa eleverna att ta sig ur stigmatiseringsprocessen som ofta handlar om att förortsungdomar har svårt att skaffa sig en bostad och ett arbete. Därför är det viktigt

---

⁴⁴ Bourdieu & Passeron, 2008, sid. 33-34

att eleverna får en mer positiv syn på samhället och dess institutioner. Lika viktigt är att samhället riktar insatser och resurser till förörterna.⁴⁵

5.2 Samma yrken men skilda arbetsvillkor

Lärarna på de undersökta skolorna uppfattar att arbetsvillkoren de senaste åren har inneburit ökande belastningar och krav. Lärarna berättar att kommunaliseringen av skolan(och efterkommande reformer)har inneburit en inskränkning i friheten i yrket. Detta visar sig bland annat i att kursplaner blivit allt mer omfattande, vilket gör undervisningen innehållsfattig i den bemärkelsen att den endast berör olika tematiker ytligt och missar djupet i sakfrågorna som tas upp. I1 berättar att hen bedriver civil olydnad gällande styrningen via kursmålen:

Jag idkar civil olydnad. Jag gör en bedömning av vad jag tycker är viktigast att ta med. Jag skriver inga åtgärdsplaner. Jag strider mot kursplanen och de uppsatta ämnesmålen. Eleverna och jag själv skulle bli jättestressade om jag gjorde det. Juridiskt följer jag inte kursplanen eller de uppsatta målen.⁴⁶

I1:s uttalande ovan stämmer också in på den andra innerstadslärares uppfattningar om arbetsvillkoren. I2 arbetar på liknande sätt och medger att det inte går att behandla samtliga moment i kursplanen i samhällskunskap med hundra procentig kvalitet. De båda lärarna ser detta som praktiskt omöjligt. Lärarna berättar att kommunaliseringen av skolan främst innebar ett ökat administrativt arbete. Delar av denna reform innefattar tvetydiga betygskriterier och omfattande kursplaner vilket gjort att lärare inte hinner anpassa sig till reformerna. Antingen kommer det en ny, eller så ändras innehållet i dem. Dessa orsaker leder till att lärarna inte följer kursmålen eller de uppsatta målen som I1 ovan beskrev, d.v.s. att de formella arbetsvillkoren ställer för höga krav på lärarna. I2 formulerar och uttalar sig på samma vis men tillägger också att det fria skolvalet gjort att arbetsvillkoren mellan lärare som arbetar på olika platser förändrats. Det fria skolvalet har påverkat skolornas elevrekrytering där man får en homogen grupp av elever på de olika skolorna I2 påpekar att:

Friskolereformen och kommunaliseringen av skolan har lett till en segregering av skolsystemet vilket inneburit att innerstadsskolorna fångar upp elever med hög

---

⁴⁵ Sernhede, 2009, sid 14

⁴⁶ Intervju med lärare I1, 4/12- 2013

studiemotivation som innebär att skolan jag arbetar på rekryterar elever med god social bakgrund vilket skapar en homogen grupp av elever.⁴⁷

Ovanstående uttalande från I2 bekräftar den tidigare forskningen om hur det fria skola valet påverkat utbildningssystemets elevrekrytering och skapandet av en homogen elevsammansättning, d.v.s. att elever med likvärdig social bakgrund söker sig till en och samma skola.⁴⁸ Detta har också påverkat lärarnas arbetsvillkor som nedan redovisas ytterligare.

Även i förortsskolan har elevsammansättningen blivit allt mer homogen, men på ett annat sätt än i innerstadsskolan. För förortslärarna innebär detta att de arbetar med elever där det i hög utsträckning handlar om att få dem att överhuvudtaget komma till skolan och bli integrerade i samhället. Lärarna har därmed olika arbetsvillkor på grund av att de sociala villkoren skiljer sig bland eleverna. Innerstadsskolans elevrekrytering kännetecknas av att föräldrarna har ett större innehav av socialt och kulturellt kapital.⁴⁹ Omfattande kulturellt och socialt kapital i elevernas familjer leder till bättre förutsättningar och möjligheter inom utbildningssfären. Elever i förorten som inte besitter samma symboliska kapital är mindre privilegierade inom det heterogena utbildningssystemet.⁵⁰ Lärare I2 som tidigare jobbade på förortsskolan belyser skillnaderna:

Arbetsvillkoren skiljer sig dramatiskt mellan här och i förorten. Större resurser måste tas i anspråk och läggas på kringverksamheten, kuratorer osv för att behovet av de individuella stödlösningarna är så stora i förorten. På vår skola har vi elever med socialt sett bättre hemförhållanden som gör att vi inte behöver lägga så stora resurser på kringverksamheten.⁵¹

Lärare I2s uttalande ovan stämmer överens med utsagor från förortslärarna. Elevrekryteringen på förortsskolan påverkar verksamheten i den meningen att stora mängder resurser får läggas på individuella stödprogram för de elever med sämre socioekonomiska förutsättningar och där stöttning från hemmet i många fall saknas. Det utmynnar enligt F2 i att:

---

⁴⁷ Intervju med lärare I2, 8/12-2013

⁴⁸ Allelin, 2013, sid 3

⁴⁹ Allelin, 2013, sid. 16

⁵⁰ Broady, 1998, sid. 10

⁵¹ Intervju med lärare I2, 8/12-2013

Känslan av att hinna med sitt arbete finns aldrig. Den individuella hanteringen gör att det administrativa ökar, det pedagogiska minskar. Major Björklund är ingen pedagog utan han har bidragit till denna marginalisering av arbetsvillkoren.⁵²

Arbetsvillkoren påverkas av elevrekryteringen. Innerstadslärarnas arbetsvillkor, med allt mer omfattande kursplaner och mål tillsammans med kraven på ökad dokumentation och uppföljning utav elevernas skolprestationer har gjort att lärarna inte följer de politiska reformerna som har genomförts de senaste åren. Det faktum att lärarna har allt fler lärarledda lektioner gör att läraryrket är svårt att praktiskt genomföra. Dessa utsagor talar emot Leif Lewins forskning kring kommunaliseringen av skolan, att den ledde till att de lärarledda lektionerna minskade. Enligt innerstadslärarnas uttalanden har de i realiteten ökat vilket kan bero på att innerstadsskolan präglas av en hög studiemotivation bland eleverna. För att det ska kunna nå målen i de allt mer omfattande kursplanerna krävs fler lärarledda lektioner.⁵³ De ökade kraven gör att lärarna inte inrättar sig efter de riktlinjer som de ska följa. Enligt Carlgren och Marton blir bieffekterna av de nya reformerna att lärarna måste börja om på nytt i och med varje ny reform, d.v.s. innehållet i de nationella styrdokumenterna tenderar att vara så tvetydiga och innehållsfattiga att det är svårt att tyda vad som faktiskt gäller. Lärarna, liksom I1, kan arbeta mot de nya kraven och blir "reformförstörare", d.v.s. de idkar civil olydnad emot de nya reformerna av skolsystemet.⁵⁴ Arbetsvillkoren på innerstadsskolan kan uppfattas som tunga. Ett ökat administrativt arbete på grund av fler administrativa åtaganden samtidigt som kraven på fler lärarledda lektioner ökar från de styrande politiska tjänstemännen.

Förortslärarnas arbetsvillkor kännetecknas som tidigare nämnts utav fler individuella stödlösningar till elever med sociala problem. Detta påverkar den pedagogiska verksamheten och kan innebära att lärarnas roll som kunskapsförmedlare tonas ner. Arbetet med skolans värdegrund är emellertid också viktig då förandet av demokratiska medborgare är en utav skolans främsta uppgifter. Elevrekryteringen som finns på förortsskolan påverkar relationen mellan lärare och elev. Elevernas sociala tillvaro finns i åtanke bland lärarna, vilket ytterligare ökar upplevelsen av

---

⁵² Intervju med lärare F2, 12/12-2013

⁵³ Lewin, 2014, sid. 162

⁵⁴ Carlgren, Ference Marton, 2002, sid. 80

stress hos lärarna i och med den ökande individuella hanteringen. Lärare F1 framhåller att:

Vi hanterar ensamkommande flyktingar som har enorma sociala problem på grund av sin livshistoria, vissa blir misshandlade av sina föräldrar och en del lever med skyddade identiteter. Ett par månader tillbaka fick en elev panikångest attack i klassrummet. Detta sätter sig på minnet och är svårt att hantera.⁵⁵

Citatet ovan innebär att lärarna måste hantera elevernas studier parallellt med deras sociala situation, med avsikt att eleverna på sikt ska kunna integreras i samhället. Detta behöver innerstadslärarna inte ägna tid och resurser till, åtminstone inte i samma omfattning som på förortsskolan. Lärare F2 påpekar att varje enskild lärare skulle behöva en sekreterare för att kunna hinna med sitt arbete på grund av de växande administrativa åtagandena som de individuella stödprogrammen kräver. Samma lärare påpekar att de politiska riktlinjerna från skolminister Jan Björklund, sedan han tillträdde som skolminister år 2006, har ökat den administrativa dokumentationen vilket gör det praktiskt omöjligt att hinna med arbetet. Samtidigt måste lärarna följa skolministerns riktlinjer oavsett om de leder till bättre eller sämre arbetsvillkor.

Lärarna anser övergripande att det är främst friskolereformen som skapat en ojämlig skola där skillnaderna i elevernas prestationer ökat. Innebörden blir att det skapats homogena elevgrupper med skilda livsvillkor och förutsättningar att skaffa sig en god utbildning och arbete. Dessa företeelser har lett till att lärares arbetsvillkor blivit mer krävande genom ökad uppföljning av elevernas sociala situation i förorten och elevernas studieresultat i innerstaden. Alla de intervjuade lärarna anser att de senaste årens politiska beslut ligger bakom deras idag krävande arbetsvillkor. Vad som kan analyseras är att förortsskolorna tenderar att stigmatiseras och betraktas som förlorare medan innerstadsskolorna kännetecknas av hög andel studiemotiverade elever och kan betraktas som vinnarskolor och att friskolereformen också har skapat skilda arbetsvillkor för lärarna på de olika skolorna.⁵⁶

---

⁵⁵ Intervju med lärare F1, 6/12- 2013

⁵⁶ Englund, Tomas, 1993, sid. 108

5.3 Yrkesstatusens (sociala) verklighet

Nedan kommer jag att redovisa resultatet som beskriver hur lärarna enligt sin egen uppfattning värderas av elever, föräldrar, allmänheten och sina bekantskapskretsar.

Till att börja med anser samtliga lärare att läraryrkets status är låg sett utifrån elevers och föräldrars perspektiv. På innerstadsskolan finns en grundläggande respekt för lärarna. Respekten grundar sig i att lärarna har en maktposition gentemot eleverna på grund av att deras framtid inom utbildningsystemet beror på lärarnas hantering av betygen. Intervjupersonerna berättar att läraryrket har en låg status samt att det kulturella kapital de tillskansat sig under sin akademiska lärarutbildning värderas lågt. Titeln lärare har kommit att nedvärderas på grund av de senaste årens mediala rapportering och politiska inblandning. Detta har färgat föräldrarnas och elevernas syn på läraryrket, enligt I1. Den politiska styrningen från skolministern anses vara den största orsaken. Lärare I1 påpekar att:

Jan Björklund har på goda grunder försökt föra fram ett problem som den svenska skolan har. Men han har snackat ner lärarkåren något brutalt. Även andra faktorer ligger bakom dagens låga status, och det är främst kommunaliseringen och andra politiska ingrepp.⁵⁷

Citatet ovan kan kopplas till den ökade politiska styrningen av skolan som, enligt I1, påverkat lärares låga yrkesstatus bland elever och föräldrar.

Kommunaliseringsreformen har bidragit till uppfattningar om att det skulle vara lärarnas fel att skolresultaten i den svenska skolan sjunkit och att detta påverkat yrkesstatusen negativt. Även Lewin framhåller hur kommunaliseringen av skolan och den dåliga löneutvecklingen påverkat lärarstatusen negativt.⁵⁸

F2 berättar att läraryrket värderas lågt av eleverna på grund av att vi lever i ett karriärsamhälle där man mäter framgång i lön och möjligheterna till att göra karriär. En framgångsrik karriär är närmast en utopi bland förortseleverna vilket uppmärksammas av förortslärarna enligt F2:

---

⁵⁷ Intervju med lärare I1, 4/12-2013

⁵⁸ Lewin, 2014, sid. 188

Man märker att elever inte värderar oss lärare högt, just för att vi representerar något som de föraktar, nämligen samhället, därför att de inte har samma chanser eller förutsättningar till att lyckas som alla andra.⁵⁹

Även bland elevernas föräldrar är statusen låg enligt både F1 och F2. Föräldrarnas tidigare erfarenheter av lärare är avgörande för hur läraryrket värderas. Föräldrar kan också ha en rädsla och misstänksamhet mot skolan eftersom den är en av institutionerna i samhället. Lärare F2s erfarenheter inom läraryrket (23 år) visar enligt hen att elevernas och deras föräldrars socioekonomiska ställning i samhället påverkar vilken status och ställning de tillskriver läraryrket. F2 menar att:

Den socioekonomiska verkligheten gör att tilltron och värderingen av oss lärare inte är hög. Elever och föräldrar orkar inte upprätthålla fasaden eller engagera sig så som vi vill, vilket leder till att vårt yrke ses som något dåligt ur deras synvinkel.⁶⁰

Om man ska sammanfatta lärares status bland elever och föräldrar på innerstadsskolan så respekteras de som yrkesmänniskor på grund av den maktposition de besitter över eleverna, men inte utifrån professionen, egenskaperna och specialiseringarna de förfogar över som lärare.⁶¹ Den tillskrivna yrkesstatusen bland innerstadslärarna verkar bero på den aktuella lärardebatten i media, där politiker i någon grad brännmärkt lärarkåren som på något vis anklagats för svenska elevers sjunkande resultat, enligt innerstadslärarnas utsagor. Men framförallt verkar kommunaliseringen av skolan vara en av de största orsakerna till lärares låga yrkesstatus. Läraryrkets ekonomiska och kulturella kapital har, enligt innerstadslärarna sjunkit på senare år.⁶²

I förorten pekar lärarstatusen mot en låg nivå på grund av elevernas och föräldrarnas negativa inställning till samhället. Den kan även bero föräldrars tidigare erfarenheter av skolan från deras hemländer berättar lärarna. Hos många finns en grundläggande misstänksamhet mot myndigheter. Det kan därför vara så att elever och föräldrar i förorten uppfattar att lärare legitimerar deras underställning i samhället eftersom

---

⁵⁹ Intervju med lärare F2, 12/12-2013

⁶⁰ Intervju med lärare F2, 12/12-2013

⁶¹ Ulfsdotter Eriksson, sid. 98-100

⁶² Lewin, 2014, sid. 188 & Broady, 1998, sid. 9-10

lärarna representerar samhället. Detta kan då och påverka yrkets status negativt bland elever och föräldrar i förorten.⁶³

En gemensam erfarenhet från alla de intervjuade lärarna är att de uppfattar att folk i allmänhet ser klassläraryrket som ett enkelt och oproblematiskt yrke. De uppfattar att det finns en oförståelse för vad läraryrket innebär. Lärare F1 påpekar att:

Lärarna i förorten ställer upp oerhört mycket för eleverna, men vi får ständigt höra att vi inte gör tillräckligt, vilket för oss är provocerande.⁶⁴

F1 menar i sitt uttalande ovan att det ska ställas krav på lärare men i rimliga proportioner. F1 påpekar att det måste finnas förutsättningar för att se till att eleverna klarar de uppsatta målen. Samtidigt måste allmänheten visa förståelse för de villkor som råder i förorten och att hela samhället måste rikta insatser och resurser till de stigmatiserade förorterna. Detta skulle kunna motverka de fallande skolresultaten, enligt F1. Denna argumentation liknar Sernhedes diskussion om territoriell stigmatisering, d.v.s. att det är den samhälleliga kontexten som kan lösa de sociala problemen och skolresultaten, inte skolan som enskild institution.⁶⁵ I F1:s bekantskapskrets finns det liten förståelse till varför man söker sig till förorten för att arbeta som lärare. Denna framställning grundas främst på stigmatiseringen och det rykte den undersökta platsen har i samhället. Läraruppdraget läggs ur bekantskapskretsens synvinkel fram som ett omöjligt uppdrag, något som tros grunda sig i medias rapportering om förorten som något farligt och riskfyllt att överhuvudtaget vistas i. Lärarnas status är låg på grund av att skolan är lokaliserad till en specifik stigmatiserad stadsdel.⁶⁶ Detta har analyserats utifrån F1:s uttalanden om sin bekantskapskrets syn på hans arbete.

Lärare F2 uppfattar att skillnaderna mellan de undersökta skolorna främst pekar på att innerstadslärarna har fler lärarledda lektioner. I förorten krävs mer resurser och tid till att lösa de individuella elevproblemen. Vad hen menar är att det administrativa arbetet blir mycket för de båda lärargrupperna på olika sätt. Innerstaden har mer

---

⁶³ Sernhede, sid. 14 & Bourdieu, Passeron, 2008, sid. 33-34

⁶⁴ Intervju med lärare F1, 6/12-2013

⁶⁵ Sernhede, 2009, sid. 14

⁶⁶ Allelin, 2013, sid 5-6

studierelaterat administrativt arbete och i förorten sker det arbetet på en mer individuell social nivå. Det finns en aspekt som lärare F2 uppfattar skiljer de båda lärargrupperna åt när det gäller uppfattningarna om yrkets status:

”Det är finare och en större bedrift att arbeta med elever som får högre betyg och kommer från finare hemförhållanden”⁶⁷

F2 uppfattar att förortslärare har lägre grad av yrkesstatus bland allmänheten än innerstadslärarna. Detta beror på att de har att göra med elevgrupper som kommer från socialt utsatta familjer i förorten där föräldrarna har låg utbildningsnivå och en vag socioekonomisk ställning i samhället. På innerstadsskolan har eleverna bättre hemförhållanden och livsvillkor.

Innerstadslärarna uppfattar att allmänhetens och bekantskapskretsens bild av klasslärarens arbete är lik de uppfattningar som fanns angående elevers och föräldrars syn på lärarstatusen. Det ses inte som något problematiskt eller aktningsfullt att vara lärare. De uppfattar att det finns en låg grad av respekt för den femåriga- och ibland kanske ännu längre- akademiska utbildning som de genomgått. Lärarna utvecklar detta påstående. Yrkestiteln är inte längre respektabel på grund av arbetsmiljön som lärarna är verksamma i och lärarna säger också att det finns brist på förståelse till att de har förtroendetid som innefattar obetalda kvällar och helger. Tillsammans med nämnda faktorer och nedskärningar som har skadat kringverksamheten med kuratorer etc. är det detta som har skapat sämre förutsättningar för lärarna att utföra sitt arbete. Klasserna växer vilket skapar stressrelaterade sjukdomar hos personalen, allt detta för en lön som inte motsvarar den arbetstid som lärarna lägger ner: Sammantaget bidrar dessa faktorer till låg yrkesstatus enligt intervjuperson. I1:

”Min bekantskapskrets tycker synd om mig för att jag är lärare vilket indikerar på att yrkets status är lågt i förhållande till andra akademiska yrken. Medias rapportering om skolan som något kaosartat och den dåliga lönen har påverkat mycket!”⁶⁸

---

⁶⁷ Intervju med lärare F2, 12/12- 2013

⁶⁸ Intervju med lärare I1, 4/12- 2013

Yrkesstatusen för lärare i det svenska utbildningssystemet har på senare år sjunkit vilket även har uppmärksammats vid de undersökta skolorna.⁶⁹ Det finns enligt intervjupersonerna en generell brist på erkännande och respekt för yrket från elever, föräldrar, allmänhet och bekantskapskrets. Vid förortsskolan finns uppfattningarna att det inte görs tillräckligt för att elever ska få bättre resultat utan att villkoren snarare förvärras år efter år. Att inte tillräckligt görs för att eleverna ska integreras in i samhället.

Vid innerstadsskolan värderas lärarna utifrån de insatser de gör för att eleverna ska få goda betyg och förutsättningar att skaffa sig en god utbildningsnivå. Eleverna har en hög grad utav studiemotivation, något som inte finns i samma utsträckning i förorten. Det gör att allmänheten värderar lärare i innerstaden högre än lärare som arbetar med socialt utsatta barn, enligt en av förortslärarna. Även I2:s uttalande tidigare under resultatets del pekar mot detta. Att hen kände sig mer som en socialarbetare än lärare innebär att innerstadslärares status värderas högre än förortslärarna och att detta beror på vilka elevgrupper man undervisar.

Sammanfattningsvis har lärarprofessionen låg status. Samtliga intervjuer pekar mot att dålig lön och medias rapportering av skolan som en dålig arbetsplats har påverkat yrkesstatusen i en negativ bemärkelse. Här kan man åter analysera att lärares symboliska kapital i samhället sjunker, d.v.s. att lärare inte erkänns och blir värderade av andra sociala grupper som har samma utbildningsnivå som lärare.⁷⁰ Vad man i övrigt kan analysera av ovanstående resultat är att det verkar finnas en lärarkåranda. Lärarna kämpar för att genomföra arbetet med god kvalitet efter de förutsättningar som finns tillgängliga. De gör detta för att värna om eleverna utifrån ett socialt perspektiv lik väl som ur ett studeirelaterat.⁷¹

6. Slutdiskussion

Syftet med denna uppsats är att belysa och jämföra hur lärare på en innerstadsskola respektive en förortsskola uppfattar sitt yrke, sina arbetsvillkor och sin yrkesstatus. De

---

⁶⁹ Lewin, 2014, sid. 188

⁷⁰ Broady, 1998, sid. 10-11

⁷¹ Ulfsdotter Eriksson, Flisbäck, 2011, sid. 194-195,

genomförda intervjuerna pekar på såväl likheter som skillnader mellan de undersökta lärarna.

Intervjupersonernas främsta drivkraft till att arbeta som lärare är de dagliga mötena med eleverna, något som de ser som ett viktigt och intressant uppdrag. Skillnaderna mellan intervjupersonernas uppfattningar kan i hög grad förstås utifrån de två skolornas skilda elevrekrytering vad gäller socioekonomisk bakgrund.

Studiemotiverade elever med goda socioekonomiska hemförhållanden finns i stor utsträckning på innerstadsskolan och de mer socialt utsatta elevgrupperna i den stigmatiserade förorten. I förorten lever en stor andel personer med begränsat ekonomiskt, kulturellt och sociala kapital vilket kan sammanfalla med låg tilltro till samhället. Detta påverkar ofta elevernas studiegång och inställning till skolan som institution. Genom att de intervjuade lärarna arbetar med dessa två skilda elevgrupper påverkar dessa strukturer uppfattningarna och motivationen till yrket.

Innerstadslärarna motiveras främst av att arbeta med studiemotiverade elever som strävar efter höga betyg för att vidareutbilda sig och få en universitetsutbildning. I förorten motiveras lärarna av att hjälpa elever som kommer från svåra sociala hemförhållanden till att få en bättre inställning till samhället då det område de bor och går i skolan i är stigmatiserat och där eleverna känner att de har en underordnad ställning i samhället. Dessa faktorer pekar på att kunskapsuppdraget förefaller vara mer betonat i innerstadsskolan, medans de sociala aspekterna i läraryrket och värdegrundsfrågorna betonas mer på förortsskolan och att dessa skilda uppdrag motiverar lärarna till en fortsättning inom yrket.

Här visas också skillnaderna avseende arbetsvillkoren mellan de båda undersökta lärargrupperna. Skolornas elevrekrytering har förändrats under de senaste två decennierna vilket inneburit tydligare skillnader mellan lärarnas arbetsvillkor. Den politiska inblandningen och de reformer, friskolereformen och kommunaliseringen i huvudsak, som har genomförts är de bakomliggande orsakerna enligt de intervjuade lärarna. Framförallt menar lärarna att friskolereformen inneburit att glappet ökat mellan hög- och lågpresterande elever. Detta påverkar skolornas elevrekrytering och därmed arbetsvillkoren för lärarna då innerstadsskolorna i hög utsträckning rekryterar studiemotiverade eleverna och förorten får allt fler elever med extra stödbehov. Innerstadslärarna har fått fler lärarledda lektioner vars innehåll är omfattande och

snävt. Detta tillsammans med ökad dokumentation har lett till mer administrativt arbete som skapar känslan av att inte hinna med. I förorten kännetecknas arbetsvillkoren av fler individuella stödlösningar vilket i sig beror på att elevernas socioekonomiska hemförhållanden. Hemförhållandena innebär att många elever inte klarar av att upprätthålla motivationen för skolarbetet, eller att eleverna inte ens kommer till skolan. Det är denna elevrekrytering, med bakomliggande orsaker som kommit att skapa det heterogena utbildningssystemet. Vad lärarnas gemensamt kritiserar är den politiska inblandningen i lärarnas yrkesutövning i och med kommunaliseringen av skolan som försämrat lärarnas inflytande och påverkat arbetsvillkoren negativt.

De hittills diskuterade aspekterna har påverkat lärarnas föreställningar om hur andra värderar yrkets status. Vad som förenar lärarna på de undersökta skolorna är deras uppfattning av att lärarprofessionen inte värderas högt. Vilka elevgrupper lärarna arbetar med förefaller påverka deras uppfattning av yrkets status. I förorten finns enligt intervjupersonerna ett förakt mot samhället vilket i sig drabbar lärarnas yrkesstatus bland elever och föräldrar på grund av att lärarna arbetar för samhället. Därtill kan elevernas föräldrar ha erfarenheter av skola och myndigheter från sina hemländer som gör att de inte litar på dessa institutioner i Sverige. Detta påverkar även elevernas syn på lärare enligt lärarnas egna uppfattningar. Problem som dessa existerar inte, åtminstone inte i lika bred omfattning, för innerstadslärarna. Elever och föräldrar i innerstadsskolan värderar lärarna väl som individer men att detta kan bero på att lärarna har makten över elevernas framtid. Däremot är själva titeln lärare och yrkets profession inget som innehar en hög yrkesstatus varken bland elever, lärare, allmänheten och bekantskapskretsen.

Faktorer som lärarna uppfattar ligga bakom läraryrkets minskade status är de politiska reformer som implementerades i början och mitten av 1990- talet.

Kommunaliseringen minskade lärarnas inflytande samtidigt som det externa inflytandet från politiker och tjänstemän ökade vid andra myndigheter och institutioner vilket medförde en dålig löneutveckling för lärare. Det fria skolvalet är en bakomliggande faktor till det allt mer heterogena skolsystemet där skillnaderna mellan elevers skolresultat ökat. Detta påverkar skolornas elevrekrytering samt lärarnas arbetsvillkor. Vidare präglas den mediala rapporteringen av en kaosartad

skola och att svenska elever får allt sämre resultat jämfört med andra länder. Rapporteringarna har uppmärksammat lärarnas svåra arbetsvillkor och begränsade förutsättningar att utföra yrket, vilket påverkat statusen på läraryrket negativt. De intervjuade lärarna anklagar politikerna för läraryrkets låga status. De anser till exempel att skolminister Björklund lagt över skulden på skolelevs sjunkande resultat på lärarna, och det är något som framhålls av lärare på både förorts- och innerstadsskolan.

7. Referenslista

- Allelin, Majsa 2013, *Eleven som konsument, skolan som företag och utbildning som vara- det fria skolvalet utifrån elever boende i förorten*, masteruppsats vid Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs Universitet
- Ashforth, Blake & Mael, Fred 1989, "Social identity Theory and the Organization. *The academy of management review*", Vol 14, No 1.
- Bourdieu Pierre, Passeron Jean-Claude 2008, *Reproduktion: bidrag till en teori om utbildningssystemet*, Förlagsort: Arkivförlaget.
- Broady, Donald, *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg, 1998*, Uppsala universitet

- Bunar, Nihad, 2012, *Skolan och staden- forskningsperspektiv på integration och skolrelaterade klyftor i den moderna staden*, Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö.
- Carlgren Ingrid, Marton Ference 2002, *Lärare av i morgon*, Pedagogiska magasinets skriftserie, nr 1, Stockholm: Lärarförbundet.
- Englund, Tomas 1993, *Utbildning som public good eller private good- svensk skola i omvandling*, Institutionen för pedagogisk forskning, Uppsala.
- Esaiasson Peter m.fl 2012. *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad, fjärde upplagan*, Förlagsort: Norstedts.
- Kallstenius, Jenny 2010, *De mångkulturella innerstadsskolorna: om skolval, segregation och utbildningsstrategier i Stockholm*, Stockholms universitet.
- Kvale, Steinar 1997, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund Studentlitteratur.
- Lewin, Leif, *Staten får inte abdikera– om kommunaliseringen av den svenska skolan*, Satens Offentliga utredningar, SOU 2014:5
- Persson, Sofia 2008, *Läraryrkets uppkomst och förändring. En sociologisk studie av lärares villkor, organisering och yrkesprojekt inom den grundläggande utbildningen i Sverige ca 1800-2000*, Sociologiska institutionen, Göteborgs Universitet
- Sernede, Ove 2009, ”Terrotoriell stigmatisering, ungas informella lärande och skolan i et postindustriella samhället”, *Utbildning och Demokrati*, Vol 18, nr 1, sid. 7-32.
- Szulkin, Ryszard & Jonsson, Jan 2005, *Ethnic segregation and Educational Outcomes in Swedish Comprehensive School*, Stockholms universitet
- Ulfsdotter Eriksson, Marita Flisbäck 2011, *Yrkesstatus. Erfarenhet, identitet och erkännande*, Malmö: Liber
- Ulfsdotter Eriksson, Ylva 2006, *Yrke, status och genus*, Sociologiska institutionen, Göteborgs Universitet

8. Källor

Intervju med I1 genomförd 4/12- 2013

Intervju med I2 genomförd 8/12- 2013

Intervju med F1 genomförd 6/12-2013

Intervju med F2 genomförd 12/12- 2013

9. Bilaga 1

Intervjuguide

Uppvärmningsfrågor/ bakgrund

- Vad är bakgrunden till att du blev lärare?
- Hur länge har du arbetat inom yrket?
- Överlag, hur trivs du med ditt yrkesval?

Lärares uppfattningar

- Hur ser du på ditt uppdrag som lärare?
- Vad är det som motiverar dig?
- Hur kommer det sig att du arbetar på den skola som du gör?
- Vad fick dig att söka dig hit?
- Känner du dig erkänd och respekterad som lärare?
- Om någon frågar vad du jobbar med, vad och hur svarar du då?

Arbetsvillkor

- Vad tycker du om dina arbetsvillkor på den skola du arbetar på? Känner du att du gör skillnad?
- Hur påverkas verksamheten av elevrekryteringen?
- Känner du att du hinner med ditt arbete?
- Hur påverkar eleverna dina arbetsvillkor?
- Vilka är de främsta faktorerna till de arbetsvillkor du idag har?

Värderingen av yrket/status

- Hur uppfattar du att läraryrket värderas idag?
- Hur värderas ditt yrke utav elever och föräldrar?
- Hur värderar din bekantskapskrets ditt yrke?

- Hur värderas ditt yrke av allmänheten, tror du?
- Vad avgör en lärares yrkesstatus? Skiljer sig yrkesstatusen åt mellan olika kategorier utav lärare?

Avslutningsvis

- Hur ser du på yrkets utveckling? Var ser du dig själv om fem år?
- Något annat du vill tillägga?

10. Bilaga 2

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIOLOGI OCH ARBETSVETENSKAP

Intervju om läraryrkets villkor och status

Jag heter Emil Bengtsson och studerar samhällskunskap vid Göteborgs Universitet. Jag är blivande är gymnasielärare i historia, samhällskunskap och eventuellt svenska som andra språk. För närvarande skriver jag en C- uppsats i samhällskunskap. Syftet med uppsatsen är att belysa hur lärare på en innerstadsskola respektive en skola i

förorten i Göteborg ser på sitt yrke, sina arbetsvillkor och sin yrkesstatus. Jag söker därför lärare som vill delta i en intervju om denna tematik. Intervjun beräknas ta ca 30-45 minuter. Om du samtycker så spelas samtalet in på band. Deltagandet är frivilligt och du kan när som helst avbryta intervjun och bestämma att delar eller hela intervjun inte får användas. Din identitet skyddas vid studien. Vid samtliga utskrifter, texter och presentationer avidentifieras intervjupersonerna så att utomstående inte kan veta vilka de är. Uppgifterna kommer bara att användas för detta uppsatsarbete.

Resultatet kommer att presenteras skriftligt i en uppsats samt vid seminarium. Är du intresserad av att ta del av uppsatsens resultat är du välkommen att kontakta mig. Jag är tacksam för ett så snabbt svar som möjligt på detta brev. Det går bra att höra av sig genom att svara på vändande mail eller via telefon. Du får givetvis även kontakta mig om du har frågor eller funderingar om studien. Tid och plats för intervjun bestäms på dina villkor.

Med vänliga hälsningar

Emil Bengtsson, student vid Göteborgs Universitet

Mail: emilbengtsson8808@gmail.com

Telefon: 0768-443438

Sofia Persson, lektor vid Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet.

Handledare

E-postadress: sofia.persson@socav.gu.se

Telefon: 031-786 58 27